

Seçim İttifakı Sisteminin 2018 Milletvekili Genel Seçimine Etkileri

Çağrı D. Çolak¹

Seçim İttifakı Sisteminin 2018 Milletvekili Genel Seçimine Etkileri

Öz

Seçim sistemleri, kullanılan oyların parlamentolarda sandalyeye dönüştürülmesinde kilit rol oynamaktadır. Buradan hareketle, seçim sisteminde yaşanan bir değişiklik, aynı zamanda parlamento kompozisyonuna da etki edecektir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçiminde ilk kez uygulanan “Seçim İttifakı Sistemi”nin parlamentodaki sandalye dağılımına etkisini ortaya koymaktır. Söz konusu etki, 2018’de seçim çevrelerinde kullanılan oyların 7102 Sayılı Kanun öncesindeki seçim sistemiyle (ülke barajlı / ittifaksız d’Hondt) sandalyeye dönüştürülmesi ve elde edilen verilerin mevcut kompozisyonla karşılaştırılması suretiyle ölçülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Seçim, Seçim sistemi, Seçim ittifakı, d’Hondt sistemi, 2018 Milletvekili Genel Seçimi

Impacts of the Electoral Alliance System on the General Parliamentary Election of 2018

Abstract

The electoral systems play a key role in transforming the votes into parliamentary seats. Therefore, a change in the electoral system will also affect the parliamentary composition. The aim of this study is to document the effect of “Electoral Alliance System”, which was first used in 24th June 2018 General Parliamentary Election in Turkey, on the seat share of the parties in the parliament. The impact is measured by converting the votes used in the electoral districts into the electoral system prior to Law No. 7102 in 2018 (countrywide threshold / non-allied d’Hondt) and comparing the data obtained with the current composition.

Keywords: Election, Electoral system, Electoral alliance, d’Hondt system, General Parliamentary Election of 2018.

1. Giriş

Temsili demokrasilerin kilit mekanizması belirli aralıklarla süregelen siyasal seçimlerdir. Halkın egemenlik hakkını temsilciler vasıtasıyla kullanmasına aracılık eden bu mekanizma, vatandaşların tercihlerini hükümetlerin politikalarına bağlayan zincirde çok önemli bir halkadır. Zira seçimler, halkın halk tarafından ve halk iradesi doğrultusunda yönetilmesinin olmazsa olmaz aracıdır. Seçmenler bu aracı, kimi zaman hükümetin mevcut politikalarından duydukları memnuniyeti göstermek için, kimi zamansa tam tersi bir reaksiyonla kullanmaktadır.

Seçmenlerin siyasal tercihlerinin karar alıcı organlara yansımaları seçim sistemleri belirlemektedir. Sistemin girdisi “oy”dur. Seçim çevresinin büyüklüğüne göre milyonlarca oy, sistemin öngördüğü model ve hesaplamalar sonucu küçük rakamlarla ifade edilebilecek “temsilci”lere dönüşmektedir. Yani seçim sistemi ile bir parlamento seçiminde kullanılan oyların hangi ölçütler çerçevesinde değerlendirildiği ve parlamentodaki sandalye aritmetiğine nasıl yansıtıldığı kastedilmektedir. Bu açıdan seçim sistemi (*electoral system*) kavramı, seçim ile ilgili çok daha geniş bir dizi prosedürü ifade eden seçim düzenlemeleri (*electoral regulations*) kavramından ayrılmaktadır (Gallagher ve Mitchell, 2005: 3). İlki kullanılan bir dizi oyun parlamento kompozisyonunu nasıl belirlediğini; diğeri ise oyların hesaplanmasından daha geniş bir şekilde, seçimin meşruiyetini sağlayan ve seçim takviminin tümünü kapsayan hukuki düzenlemeleri ifade etmektedir. Adil ve çok partili seçim, gizli oy kullanımı, şeffaf oy dökümü, eşit şartlarda rekabet vb. unsurlar söz konusu düzenlemelere örnek teşkil etmektedir.

¹ Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, cagrico-lak61@ktu.edu.tr, Yazar ORCID bilgisi: <https://orcid.org/0000-0001-5806-9084>.

Seçim sistemleri; çoğunlukçu (*majoritarian*), orantılı temsil (*proportional representation*) ve karma (*mixed*) olmak üzere üç kategoriye ayrılmaktadır. Devletler, kendi politik ve yönetsel tecrübeleri çerçevesinde bu sistemlerden birini kullanmaktadır. Çoğunlukçu sistemler genellikle yönetimde istikrarı vurgularken, orantılı temsil sistemleri daha adil bir temsil mekanizmasına odaklanmaktadır (Norris, 1997: 303). Her ikisinin bir araya getirildiği karma sistemlerde ise söz konusu sistemlerin avantaj ve dezavantajlarının dengelenmesi amacı güdülmektedir. Nitekim çoğunlukçu sistemler, yönetimde istikrarı sağlarken aynı zamanda temsilde adaletsizliğe yol açmaktadır. Oy ile temsil arasındaki ilişkiyi ölçen orantısızlık derecelerinin en yüksek olduğu ülkeler çoğunlukçu sistemlerdir (Lijphart, 2016: 194-5). Orantılı temsil sistemlerinde ise ana amaç, yönetimde istikrardan ziyade temsilde adalet sağlanması yani orantılı sonuçlar üretilmesidir (Cox, 1997: 58). Orantılı temsile dayanan sonuçlar, bir adayın veya siyasi partinin bir sandalye kazanması için gereken oy sayısını belirleyen kota ya da bölün-temelli bir seçim formülüyle elde edilmektedir (Clark vd., 2013: 564). Böylece siyasi temsilin yegâne aktörü olan siyasi partilerin, parlamentolarda aldıkları oy oranında temsil edilmelerinin önü açılmaktadır (Sarıbay, 2016: 327). Demokrasinin farklı ilgi ve çıkarlara sahip olan grupların yönetim mekanizmalarında temsil edilebilmelerini gerektirdiği düşünüldüğünde, orantılı temsil sisteminin temsilde adalet ve demokrasi için ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Yönetimde istikrar ve temsilde adalet, sıfır toplamı bir oyuna (*zero-sum game*) benzetilebilir. Örneğin, orantılı temsil yöntemi daha heterojen bir parlamento kompozisyonuna olanak sağlarken, diğer yandan parlamentonun daha parçalı ve bölünmüş hale gelmesi istikrar ve yönetebilirlik seviyesini düşürmektedir. Kimi ülkeler, seçim sistemlerindeki söz konusu çelişkiyi minimize etmek ve optimum bir parlamento dağılımı sağlayabilmek amacıyla baraj (*threshold*) adı verilen uygulamalara başvurmaktadır. Baraj kısıtlaması, küçük partilerin parlamentoda özgül ağırlıklarının üstünde kilit rollere bürünmesini kolaylaştırmamak için seçim çevreleri (*constituency threshold*) ya da ülke çapında (*countrywide threshold*) uygulanabilmektedir. Kimi zaman, bir seçim çevresindeki asgari oy sayısını, kimi zaman ise toplam oyların belli bir asgari yüzdesini ifade etmektedir (Lijphart, 2016: 184).

Parlamento dağılımına etki eden bir diğer unsur seçim ittifaklarıdır. Siyasi partiler, çeşitli dezavantajları (baraj, kota vb.) bertaraf etmek ve temsil oranlarını artırmak amacıyla seçim ittifaklarını tercih etmektedirler. Nitekim Türk siyasal hayatında da bu tür ittifaklara sık bir şekilde rastlanmaktadır. Ancak günümüze kadar söz konusu ittifaklar yasal bir dayanaktan ziyade *de facto* (fiilî) şekilde gerçekleşmekteydi. 16 Mart 2018'de Resmi Gazete'de yayımlanan "7102 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" seçim ittifaklarına *de jure* (hukukî) bir nitelik kazandırmıştır. Söz konusu kanun ile birlikte ittifakta yer alan siyasi partiler, kendi isim ve listeleriyle seçime girme imkânı bulmuş ve yer aldıkları ittifakın barajı geçmesi durumunda siyasi parti olarak barajdan muaf tutulmuştur. Böylece ülke barajlı d'Hondt sistemi, ülke barajlı ve ittifaklı d'Hondt sistemine dönüşmüştür. Bu durum, milletvekili hesaplamalarının da değişmesine yol açmıştır.

Bu çalışma, Türkiye'de 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçiminde ilk kez uygulanan "Seçim İttifakı Sistemi"nin parlamentodaki sandalye dağılımına etki ettiği varsayımına dayanmakta ve söz konusu etkiyi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, çalışmada ilk olarak Türkiye'deki milletvekili genel seçimlerinin tarihsel gelişimine ve bu seçimlerde uygulanan seçim sistemlerine yer verilmiştir. Ardından "Seçim İttifakı Sistemi"nin ortaya çıkışı, temel özellikleri ve seçim sistemi açısından getirdiği yenilikler sıralanmıştır. Son olarak, çalışmanın temel varsayımları

yımını oluşturan etki, 2018’de seksen yedi seçim çevresinde kullanılan oyların² 7102 Sayılı Kanun öncesindeki seçim sistemiyle (ülke barajlı / ittifaksız d’Hondt) sandalyeye dönüştürülmesi ve elde edilen verilerin mevcut kompozisyonla karşılaştırılması suretiyle ölçülmüştür.

2. Cumhuriyet Tarihindeki Milletvekili Genel Seçimleri ve Seçim Sistemleri

Türkiye Cumhuriyeti’ndeki milletvekili genel seçimlerinin tarihsel gelişiminde, yönetsel tecrübeler bağlamında uygulanan farklı seçim sistemleri göze çarpmaktadır. Cumhuriyet tarihinde 2018’e kadar gelinen süreçte toplam yirmi dört genel seçim yapılmış ve söz konusu seçimlerde sekiz farklı sistem uygulanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1: Türkiye Cumhuriyeti Tarihinde Genel Seçimler ve Uygulanan Seçim Sistemleri

Seçim Sistemi			Uygulandığı Seçimler	
İki Dereceli Çoğunluk Sistemi ³			1927, 1931, 1935, 1939, 1943	
Tek Dereceli Sistem	Liste Usulü Çoğunluk		1946, 1950, 1954, 1957	
	Orantılı Temsil Sistemi	Milli Bakiye Sistemi		1965
		d’Hondt Sistemi	Çevre Barajlı	1961
			Barajsız	1969, 1973, 1977
			Çift Barajlı	1983
			Çift Barajlı + Kontenjan	1987, 1991
			Ülke Barajlı	1995, 1999, 2002, 2007, 2011, 2015/1-2

2.1. 1923-1946 Arası Dönem: İki Dereceli Çoğunluk Sistemi

Cumhuriyet tarihindeki ilk beş seçim, Osmanlı İmparatorluğu’nun siyasal mirasından devralınan iki dereceli çoğunluk sistemi (*indirect majoritarian system*) ile gerçekleştirilmiştir.⁴ 1946’ya kadar seçmenler, seçimlerin ilk aşamasında ikinci seçmenleri (*müntehib-i sani*); onlar da ikinci aşamada milletvekillerini seçmekteydi (Demirel, 2013: 17). Bu açıdan cumhuriyetin ilk yirmi üç yılı ile II. Meşrutiyet dönemi seçim sistemleri benzerdir. Nitekim her iki dönemde de seçimler, 1908 yılında yürürlüğe giren “İntihab-ı Mebusan Kanun-i Muvakkati”ne göre yapılmıştır (Tunaya, 2011: 211). Aradaki fark ise II. Meşrutiyet döneminde yasal bir muhalefetten söz edilebilmesine rağmen, cumhuriyetin ilk yirmi üç yılında hiçbir yasal muhalefet topluluğunun faaliyet gösterememesidir (Zürcher, 2014: 263). Her ne kadar Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (1923) ve Serbest Cumhuriyet Fırkası (1930) gibi yasal muhalefet girişimleri yaşandıysa da bunlar siyasal hayatta iz bırakacak kadar uzun ömürlü olmamıştır (Tekin ve Okutan, 2001: 78). Yani mevcut seçim sistemi yalnızca bir siyasi partinin katılabildiği seçimler çerçevesinde uygulanmıştır.

Cumhuriyet tarihinin ilk seçim kanunu 1942 yılında çıkarılan “Mebus Seçimi Kanunu” olsa da, bu kanun sistem açısından herhangi bir yenilik getirmemiştir (Varlık ve Ören, 2001: 80). Öte yandan 1946’ya kadar seçim sisteminde bir değişikliğin yaşanmaması, seçimlerle ilgili bir düzenleme yapılmadığı anlamına gelmemektedir. Söz konusu dönemde, seçmen yaşı ve temsilci başına düşen seçmen sayısında periyodik aralıklarla değişiklikler yaşanmıştır. Bunun yanı sıra kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi de bu dönemdeki seçim düzenlemeleri arasında yer almaktadır. Ancak bu gelişmeler seçim sisteminden ziyade, seçim düzenlemelerine ilişkin farklılıkları yansıtmaktadır.

² Çalışmada yer alan 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimine ilişkin tüm verilere, Yüksek Seçim Kurulu (YSK) resmi internet sitesi “<http://www.ysk.gov.tr/>” adresinden erişilmiştir.

³ 1923 Seçimleri, Cumhuriyet’in ilanından önce gerçekleştirildiği için bu kategoriye dâhil edilmemiştir.

⁴ Nitekim Tarık Zafer Tunaya, II. Meşrutiyet Dönemini Cumhuriyet’in “*siyasal laboratuvarı*” olarak tasvir ederken iki dönem arasındaki siyasal sürekliliklere vurgu yapmıştır.

2.2. 1946-1960 Arası Dönem: Tek Dereceli Sisteme Geçiş ve Liste Usulü Çoğunluk Sistemi

Türkiye’de seçim sistemi, 1946 yılında çıkarılan “4918 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu” ile tek dereceli hale getirilmiştir. Böylelikle seçmenler, temsilcilerini araçlar olmaksızın seçme olanağı bulmuştur. Gerek bu yönden, gerekse çok partili siyasal hayata geçişten dolayı bir demokratikleşme sağlandıysa da, liste usulü çoğunluk sisteminin (*majority system with list*) benimsenmesi temsilde adalet sorunlarına yol açmıştır. Çünkü çoğunluk sistemlerinde “kazanan her şeyi alır” (*winner-take-all*) yöntemi geçerlidir (Lijphart, 2016: 173). Ülke genelinde çoğunluğu elde eden siyasi parti, aldığı oy oranından çok daha yüksek bir oranda temsil edilme olanağı bulmaktadır. Özellikle 1950’lerde, liste usulü çoğunluk sisteminden ötürü ortaya çıkan ciddi temsil sorunları yaşanmıştır.

Bu dönemde iktidar ve muhalefet partisinin oy oranları birbirine yakındır, ancak bu durum parlamento temsiline aynı şekilde yansımamıştır. Örneğin, 1950 seçimlerinde Demokrat Parti⁵ (DP) oyların %53’ü ile parlamento üyeliklerinin %84’ünü kazanırken, Cumhuriyet Halk Partisi⁶ (CHP) oyların %40’ı ile milletvekilliklerinin ancak yüzde %14’ünü elde edebilmiştir (Özbudun, 1995: 528). Temsilde yaşanan adaletsizlik konusunda, 1957 seçimleri daha dikkat çekici sonuçlar sunmaktadır. Bu seçimde DP, oyların %47’sini alarak 424 milletvekili çıkarmış, CHP ise %41’lik oy oranıyla parlamentoda 178 sandalyeye sahip olmuştur (Varlık ve Ören, 2001: 93). Bu seçimlerdeki sandalye dağılımının orantılı temsile dayanan d’Hondt sistemi üzerinden hesaplanması durumunda DP’nin 312, CHP’nin ise 258 milletvekilliği kazanacağı görülmekte (Güvenir, 1982: 249) ve bu durum seçim sistemlerinin sandalye dağılımı üzerindeki kritik rolünü gözler önüne sermektedir.

2.3. 1960-1980 Arası Dönem: Orantılı Temsil Sistemine Geçiş ve d’Hondt Sistemi

Çoğunlukçu sistemin yol açtığı asimetrik dağılım ve aşırı orantısızlık, demokrasinin sorgulanmasına yol açan faktörlerden biri olarak kabul edilmektedir. Çünkü çoğunluk sistemleri, mutlak bir kazanan ve kaybeden üretme eğilimindedir. Orantılı temsil sisteminde ise siyasi partiler, seçimde aldıkları oy oranında parlamentoda temsil edilme olanağı bulmaktadır (Türk, 2006: 84). Yani orantılı temsil sistemi, kısmi kazananlar ve kaybedenler yaratmaya yönelik bir sistemdir (Colomer, 2004: 10). Bu sistemde yalnızca büyük partiler değil, aynı zamanda küçük partiler ve azınlıklar da parlamentoda temsil edilme olanağına kavuşmakta ve böylelikle daha adil bir temsil mekanizması mümkün hale gelmektedir (Türk, 1993: 18). Buradan hareketle, 1961’de orantılı temsil sistemini öngören “306 Sayılı Milletvekili Seçim Kanunu” çıkarılmış ve bu kanun uyarınca sandalye dağılımının hesaplanmasında en yüksek ortalamayı temel alan d’Hondt sistemi benimsenmiştir.

Belçikalı matematikçi Victor d’Hondt tarafından tasarlanan bu sistemde, her bir siyasi partinin oy toplamı, söz konusu seçim çevresinin sahip olduğu sandalye sayısına kadar sıralı bir şekilde bölünmekte ve bu sıralarda oy sayısı en yüksek olan siyasi parti, temsilciliği kazanmaktadır (Renwick, 2010: 257). Böylelikle, oy ile temsilci sayısı arasındaki orantısızlık derecesi çoğunluk sistemine nazaran azalmakta ve adil olarak nitelendirilebilecek bir temsil oranına yaklaşılmaktadır.

Türkiye’de 1961’den 1980’e kadar beş genel seçim (1961, 1965, 1969, 1973 ve 1977) yapılmıştır. 1961’de seçim çevresi barajlı d’Hondt sistemi, 1965’te milli bakiye sistemi ve diğer üç seçimde ise barajsız d’Hondt sistemi uygulanmıştır. Temsilde adalet ilkesinin bu dönemde en

⁵ Demokrat Parti, 7 Ocak 1946 tarihinde kurulmuştur.

⁶ Cumhuriyet Halk Partisi, 9 Eylül 1923 tarihinde kurulmuştur.

zayıf olduğu seçim, öngördüğü baraj uygulamasından ötürü 1961 seçimleri olmuştur (Tuncer, 2006: 170). Söz konusu ilkenin bu dönemde (hatta cumhuriyet tarihinin tümünde) en güçlü olduğu seçim ise 1965 seçimleridir. Çünkü bu seçimde milli bakiye sistemi (*national remainder system*) uygulanmıştır. “533 Sayılı Kanun” uyarınca uygulanan bu sistem, seçim çevrelerinde milletvekillerinin dağılımı sırasında hesaba katılmayan siyasi parti oylarının, ulusal ölçekte değerlendirilmesini esas almaktadır (Tuncer, 2003: 117). Küçük partilere avantaj sağlayan bu sistemle birlikte Türkiye İşçi Partisi⁷ (TİP), %3'lük oy oranı ve 15 milletvekiliyle Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) giren ilk sosyalist parti olmuştur (Aydın ve Taşkın, 2017: 136). Buradan hareketle, seçim sisteminin 1965'te bu şekilde formüle edilmesinin gerçek nedenlerini, “Adalet Partisi⁸’ne (AP) karşı küçük partileri güçlendirmek” ve “AP’nin oluşacak parlamentoda çoğunluğu almasını engellemek” olarak açıklayan görüşler mevcuttur (Szyliowicz, 1966: 480). Nitekim AP, 1969 seçimleri öncesinde tekrar çevre barajlı d’Hondt sistemine dönüşmesini öngören bir kanunu TBMM’den geçirmişse de; Anayasa Mahkemesi, kanunda yer alan seçim çevresi barajı uygulamasını iptal etmiştir (Varlık ve Ören, 2001: 108). Buna rağmen AP, 1969 milletvekili genel seçiminde de tek başına iktidar olacak çoğunluğu kazanmıştır.⁹ Ancak bu dönemde gerek üniversite kampüslerinde, gerekse işçi sendikaları arasında patlak veren şiddet olayları sonucunda ordu 12 Mart 1971’de bir muhtıra yayımlamış ve bunun üzerine AP hükümeti istifa etmiştir (Tachau ve Good, 1973: 553). Bir buçuk yıl süren teknokratlar yönetiminin ardından barajsız d’Hondt sistemine göre yapılan 1973 ve 1977 seçimlerinin her ikisinde de herhangi bir siyasi partiyi tek başına iktidara taşıyacak bir parlamento çoğunluğu çıkmamıştır.

Tümü orantılı temsil sistemine göre gerçekleştirilen bu beş seçim sonucunda 1946-1960 arasındaki döneme nazaran çok daha fazla siyasi parti parlamentoya girebilmiştir.¹⁰ Ancak bununla birlikte, yine söz konusu dönemle karşılaştırıldığında, daha istikrarsız bir parlamento yapısı oluşmuştur (Hale, 1980: 404). Özellikle 1970’lerde yapılan her iki seçimden de tek başına iktidar oluşturacak bir parlamento çoğunluğunun çıkmaması, merkez partilerini siyasetin uç noktalarında olan ve rejimin temel ilkelerine ve kurallarına sadakat göstermeyen siyasi parti ve gruplarla iş birliğine zorlamıştır (Heper, 2011: 217). Bu durum istikrarsız hükümetlere ve kısa aralıklarla süregelen hükümet krizlerine neden olmuştur. 1970’lerde Türkiye, koalisyon ve uzlaşi kültürünün gelişmediği ülkelerde orantılı temsil sisteminin yol açabileceği tüm sorunları yaşamış (Türk, 1993: 20) ve bunların sonucunda 12 Eylül 1980’de tekrar bir askeri darbeye karşı karşıya kalmıştır.

2.4. 1980 Sonrası Dönem: Orantılı Temsil Sisteminde Baraj ve Kontenjan Uygulamaları

Askeri yönetim, 1983’te çıkardığı “2839 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu”nda, siyasi parti sisteminin kronik bölünmüşlüğü ve bununla bağlantılı olarak yaşanan hükümet istikrarsızlığını bertaraf edecek formüllere yer vermiştir (Hale, 2008: 236). Bu bağlamda kanunun, d’Hondt sistemini devam ettirmesi, yönetimde istikrar ilkesinin tamamen göz ardı edildiği anlamına gelmemektedir. Çünkü kanunda orantılı temsil sisteminin dezavantajlarını azaltmak için iki baraja yer verilmiştir: %10’luk ulusal baraj ve seçim çevresi barajı (Karpas, 2013: 215). Ulusal baraj, ülke

⁷ Türkiye İşçi Partisi, 13 Şubat 1961 tarihinde kurulmuştur.

⁸ Adalet Partisi, 11 Şubat 1961 tarihinde kurulmuştur.

⁹ Gerek milli bakiye gerekse barajsız d’Hondt sistemi temsilde adaleti sağlamak suretiyle yönetimde istikrarsızlığa yol açacak sistemlerdir. AP’nin söz konusu sistemlere rağmen 1965 ve 1969’da tek başına iktidar olabilmesi, altmışlı yıllarda sağ oyları konsolide edebilmesiyle açıklanmaktadır. Ancak 1970’lerde sağ cemahta kurulan milliyetçi ve muhafazakâr partiler, AP’nin oy kaybetmesine ve tek başına iktidar olamamasına yol açmıştır.

¹⁰ Söz konusu seçimler sonucu parlamentoya giren siyasi parti sayıları; 1961’de dört, 1965’te altı, 1969’da sekiz, 1973’te yedi ve 1977’de altıdır.

çapında %10 oy alamayan siyasi partilerin seçim çevresinde aldıkları oya bakılmaksızın parlamento dışı kalacağını öngörmektedir. Bununla birlikte, 1961 seçimlerinde de uygulanan seçim çevresi barajı, raftan indirilerek kanuna eklenmiştir. İki barajın birlikte uygulanmasının arka planında, küçük partilerin koalisyonlarda tayin edici roller¹¹ üstlenmesini engellemek (Findley, 2014: 353) ve zayıf koalisyonlar yerine güçlü iktidarlar oluşturmak amaçları yer almaktadır.

Bu doğrultudaki düzenlemelerden biri de 1987 ve 1991 seçimlerinde çift barajlı d'Hondt sistemine eklenen "kontenjan" uygulamasıdır. Siyasi partilerin orta ve geniş ölçekli seçim çevrelerinde çoğunluk esasına göre seçilecek birer kontenjan adayı göstermesini ifade eden bu mekanizma, orantılı temsil sistemleri içerisinde en adaletsiz olanıdır. Hatta kimi çevreler, kontenjan uygulamasıyla birlikte, Türk seçim sisteminin çoğunluk ve orantılı temsil sistemi karışımı karma bir sisteme dönüştüğünü öne sürmüştür (Teziç, 1996: 298). Son olarak, seçim çevresi barajı ve kontenjan uygulaması 1995'ten itibaren yürürlükten kaldırılmış ve 2018'e kadar gerçekleştirilen yedi seçimde yalnızca ülke barajlı d'Hondt sistemi esas alınmıştır.

Türk siyasal hayatında 1946'dan 2018'e geline sürece on sekiz genel seçim yapılmıştır. Söz konusu seçimlerin temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerine göre konumları Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Çok Partili Siyasal Hayat Sürecinde Kullanılan Seçim Sistemlerinin Temsilde Adalet ve Yönetimde İstikrar İlkelerine Göre Konumları

Temsilde Adalet Yönü	
Milli Bakiye Sistemi	1965
Barajsız d'Hondt	1969, 1973, 1977
Çevre Barajlı d'Hondt	1961
Ülke Barajlı d'Hondt	1995, 1999, 2002, 2007, 2011, 2015/1-2
Çift Barajlı d'Hondt	1983
Çift Barajlı d'Hondt +Kontenjan	1987, 1991
Liste Usulü Çoğunluk	1946, 1950, 1954, 1957
Yönetimde İstikrar Yönü	

Kaynak: Tuncer, 2003: 126.

Temsilde adalet ilkesinin ağırlıklı olduğu seçim sistemleri, milli bakiye ve barajsız d'Hondt sistemidir. Yönetimde istikrar boyutunun ön planda olduğu seçim sistemleri ise sırasıyla; liste usulü çoğunluk, çift barajlı d'Hondt + kontenjan, çift barajlı d'Hondt, ülke barajlı d'Hondt ve çevre barajlı d'Hondt sistemleridir. Ancak seçim sistemleri düzenlenirken, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkeleri açısından oluşan beklentiler, her seçimde aynı şekilde karşılanamamaktadır. Örneğin, temsilde adalet yönü ağır basan iki seçimin sırasıyla uygulandığı 1965 ve 1969 seçimlerinde, bir siyasi parti tek başına iktidar olabilecek çoğunluğa ulaşmıştır. Yani bu seçimlerde hem temsilde adalet hem de yönetimde istikrar sağlanmıştır.

Öte yandan, aynı sisteminin farklı seçimlerde zıt sonuçlara yol açtığı da görülmektedir. Normalde, ülke barajlı d'Hondt sisteminin yönetimde istikrar yönü ağır basarken, 1995 ve 1999 seçimlerinde temsilde adalet ilkesi ön plana çıkmış ve söz konusu seçimlerin sonucunda koalisyon hükümetleri oluşmuştur. Aynı sistem 2002 seçimlerinde, kullanılan oyların %45'inin parlamen-

¹¹ Örneğin, 1977 seçimlerinde kullanılan oyların %78'ini iki büyük siyasi parti (CHP ve AP) almıştır. Geri kalan %22'lik kısım altı siyasi parti arasında dağılmıştır. Ancak CHP ve AP'nin tek başına iktidar olacak çoğunluğu sağlayamaması, hükümetin kurulması açısından diğer küçük partilere özgül ağırlıklarının çok ötesinde kilit roller sağlamıştır.

toda temsil edilememesine yol açan bir adaletsizliğe neden olmuş, ancak diğer yandan yönetimde istikrarı sağlamıştır. Tüm bunlar, seçimlerde alınan sonuçların yalnız seçim sistemlerine değil, aynı zamanda “birinci sıradaki partilerin oy oranlarının düzeyi” ile “oyların siyasi partiler arasındaki dağılım biçimi”ne de bağlı olduğunu göstermektedir (Tuncer, 2006: 181).

Farklı dönemlerde çeşitli seçim sistemlerini tecrübe eden Türkiye’de, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Modeli’ne geçilmesinin ardından seçim sistemiyle ilgili yeni bir gündem oluşmuştur. Kamuoyunda “Seçim İttifakı Sistemi” olarak adlandırılan bu gündem, köklü bir seçim sistemi değişikliği olmasa da, temsilde adaleti ve parlamento dağılımını etkileyecek yeniliklere yol açmıştır.

3. Yasal Dayanaklı Siyasal İş Birliği: “Seçim İttifakı Sistemi”

Temsili demokrasilerde, halkın kendi kendini yönetmesi için birtakım aracı mekanizmalar işlev görmektedir. Siyasi partiler, iktidarı elde etme amaçları açısından bu mekanizmalardan en önde gelenleridir. Ortak bir arzu ve inanç taşıyan bireylerin oluşturduğu bu örgütler, iktidarı elde etmek için seçimlerde kıyasıya bir rekabete girişmektedirler. Ancak bununla birlikte rekabetin şiddeti, kimi zaman siyasi partiler arasında iş birliğine ya da ittifaklara yol açabilmektedir.

Türk Dil Kurumunun (TDK) sözlüğüne göre “ittifak” sözcüğü; “anlaşma”, “uyuşma” ve “bağlaşma” anlamına gelen Arapça kökenli bir sözcüktür (sozluk.gov.tr). İki veya daha fazla devlet, örgüt, grup veya bireyin belirli bir konuyla ilgili ortak hedeflere ulaşmak amacıyla birleşik bir hareket tarzı benimsemesine “ittifak” (*alliance*) adı verilmektedir (Gudergan, 2007: 121). Gerek ulusal gerekse uluslararası siyaset alanında sıkça rastlanılan ittifaklar, genellikle ittifak dışındaki unsurlara karşı güçlerin birleştirilmesini ifade etmektedir (Cesa, 2011: 43). Siyasi partiler arasında kurulan bu yönlü ilişkiler ise “seçim ittifakı” (*electoral alliance*) kavramıyla açıklanmaktadır.

Seçim ittifakları, “siyasi tarafların birbirleriyle rekabet etmemek için karşılıklı anlaşmalar yapması ve mutabakata varılmış kararlar çerçevesinde temsilcilikleri paylaşması” (Lefebvre ve Robin, 2009: 4) şeklinde tanımlanmaktadır. Söz konusu ittifaklar, siyasi partiler arasında bir iş birliğini öngörmesi açısından koalisyonlara benzetilmektedir. Ancak koalisyonlardaki iş birliği, hiçbir partinin gerekli çoğunluğa ulaşamadığı bir parlamento dağılımında, hükümet kurmak amacıyla gerçekleştirilmektedir (Holmes, 2004: 42). Yani bu iş birliği seçim sonrası oluşturulmaktadır. Oysa seçim ittifakları, seçimlerden daha fazla kazanım elde etmek amacıyla seçim öncesinde kurulmaktadır.

Seçim ittifaklarında yer alan siyasi partiler, potansiyel koalisyon üyeleri olarak görülmektedir (Golder, 2006: 198). Bununla bağlantılı olarak literatürde seçim ittifakları, resmîyet kazanmayan “seçim öncesi koalisyonlar” (*pre-electoral coalitions*), yani seçim başarısı olasılığını en üst düzeye çıkaracak gayri resmî iş birliği şekilleri olarak formüle edilmektedir (Kugler ve Swaminathan, 1999: 177).

Seçim ittifakları, farklı siyasal sistemlerde uygulanabilmektedir. Parlamenter sistemlerde yürütmenin yasama içerisinden çıkması, seçim sonrasında hükümet kurulmasına yetecek bir çoğunluğun sağlanabilmesini zorunlu kılmakta ve bu durum seçim ittifaklarına başvurulmasına zemin hazırlamaktadır. Başkanlık sistemlerinde ise ittifaklar, hem yürütme hem yasama organının seçiminde belirleyici olabilmektedir. Yürütme seçimlerinde uygulanan “%50+1 kuralı”nın tek bir siyasi parti adayı açısından ulaşılması zor bir eşik olması, başkanlık sistemlerinde ittifak arayışlarına kapı aralamaktadır.

Diğer yandan yasama seçimlerinde ise sandalye dağılımında avantaj sağlamak isteyen siyasi partiler, gerek etkin bloklar oluşturabilmek, gerekse ülke barajına takılmamak amacıyla seçim

ittifaklarına katılmaktadır. Söz konusu ittifaklar, siyasi partiler arasındaki ideolojik mesafenin arttığı dönemlerde daha az görülmektedir, ancak mesafenin siyasal kutuplaşma boyutuna varması ittifak kurulması olasılığını artırmaktadır (Golder, 2006: 199).

Türkiye’de seçim ittifakı konusu, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Modeli’ne geçilmesinin oynadığı 2017 Anayasa Değişikliği Referandumu’nun ardından gündeme getirilmiştir. Adalet ve Kalkınma Partisi¹² (AK PARTİ) genel başkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Milliyetçi Hareket Partisi¹³ (MHP) genel başkanı Devlet Bahçeli’nin seçim barajına ilişkin karşılıklı demeçleri sonucunda seçim ittifakları konusunda bir komisyon oluşturulması kararlaştırılmıştır. AK PARTİ ve MHP’li üyelerden oluşan Milli Mutabakat Komisyonu’nun formüle ettiği kanun teklifi, 4 AK PARTİ ve 4 MHP milletvekilinin imzasıyla, “298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”¹⁴ başlığıyla 21 Şubat 2018’de parlamentoya sunulmuştur. Metnin “Genel Gereğe” başlığını taşıyan bölümünün son paragrafında seçim ittifakı sistemi ile ilgili şu cümlelere yer verilmiştir:

Teklifle Siyasi Partiler Kanunu ve seçim kanunlarında yer alan yasaklar kaldırılarak, siyasi partilerin milletvekili seçimine ittifak yaparak girmelerine imkân veren düzenlemeler yapılmakta, siyasi partilerin seçimlerde ortak hareket etmelerine dair usul ve esaslara yer verilmektedir. Böylece ülkemizde uzun zamandır yapılmakta olan fiili ittifakların kanuni temelde yapılmasına imkân sağlanmaktadır.¹⁵

Seçim ittifakı düzenlemesinin 2017’de gündeme getirilmesi ve ilgili mevzuatta bu döneme kadar seçim ittifaklarına imkân veren bir düzenlemenin yer almaması, milletvekili genel seçimlerinde bugüne kadar ittifak yapılmadığı anlamına gelmemektedir. Özellikle ülke barajı uygulamasının geçerli olduğu genel seçimlerde, bazı siyasi partilerin seçim öncesi ittifaklara başvurduğu görülmektedir. Söz konusu ittifaklarda kimi zaman barajı geçmesi zor olan siyasi partiler baraja takılmamak için güçlerini birleştirmekte, kimi zamansa baraj altında kalacağı düşünülen bir siyasi parti barajı geçme ihtimali yüksek olan güçlü bir siyasi parti ile iş birliği yapmaktadır.

Tablo 3’te yer verilen söz konusu ittifaklarda, ilgili mevzuatın seçim ittifaklarına imkân tanılamaması nedeniyle, iş birliği yapan siyasi partiler tek bir siyasi parti çatısı altında seçimlere girmiştir.

¹² Adalet ve Kalkınma Partisi, 14 Ağustos 2001 tarihinde kurulmuştur.

¹³ Milliyetçi Hareket Partisi, 9 Şubat 1969 tarihinde kurulmuştur.

¹⁴ Söz konusu teklif, yürürlük ve yürütmeye maddeleriyle birlikte yirmi altı maddeden oluşmaktadır. Teklifte birlikte dört kanunda değişiklik yapılması öngörülmüştür. Bunlar; 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun, 2820 Sayılı Siyasi Partiler Kanunu, 2839 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu ve 2972 Sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun’dur.

¹⁵ 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi için bkz. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı Resmi İnternet Sayfası, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_gd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=225145.

Tablo 3: Türk Siyasal Hayatında Yer Alan Seçim İttifakları

Seçim	İttifak Çatısı	İttifakta Yer Alan Siyasal Partiler
1991	Refah Partisi	Refah Partisi ¹⁶ (RP) Milliyetçi Çalışma Partisi ¹⁷ (MÇP) Islahatçı Demokrasi Partisi ¹⁸ (IDP)
1991	Sosyal Demokrat Halkçı Parti	Sosyal Demokrat Halkçı Parti ¹⁹ (SHP) Halkın Emek Partisi ²⁰ (HEP)
1995	Anavatan Partisi	Anavatan Partisi ²¹ (ANAP) Büyük Birlik Partisi ²² (BBP)
2002	Doğru Yol Partisi	Doğru Yol Partisi ²³ (DYP) Demokrat Türkiye Partisi ²⁴ (DTP)
2002	Demokratik Halk Partisi	Demokratik Halk Partisi ²⁵ (DEHAP) Emek Partisi ²⁶ (EMEP) Halkın Demokrasi Partisi ²⁷ (HADEP)
2007	Cumhuriyet Halk Partisi	Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Demokratik Sol Parti ²⁸ (DSP)
2015	Saadet Partisi	Saadet Partisi ²⁹ (SP) Büyük Birlik Partisi (BBP)

Siyasi partilerin seçimlerde iş birliği yapabilmelerine yasal bir dayanak kazandırma arayışlarında yeni hükümet sistemiyle ilgili birtakım etkenler rol oynamıştır. Bunlardan ilki, cumhurbaşkanlığı seçiminde gerekli oy oranının %50'nin üzerinde olmasıdır. Söz konusu oranın elde edilmesinde tek bir siyasi partinin yeterli olamaması olasılığı, seçim ittifakı konusunun gündeme gelmesindeki birincil etkindir.

Diğer yandan, parlamento dağılımının yürütmenin elini güçlendirecek şekilde oluşması, sistemin istikrarıyla doğru orantılıdır. Yani cumhurbaşkanının etkin bir yönetim sergilemek için gerekli gördüğü kanunları parlamentodan geçirebilmesi gerekmektedir. Bunun için de parlamentonun çalışma sistemi için gerekli olan kritik sayıları (toplantı ve karar yeter sayıları) sağlayacak bir parlamento desteğine ihtiyacı vardır. Tek bir siyasi parti yerine bir ittifak çatısında seçimlere girilmesi, gerekli parlamento desteğine ulaşılabilecek bir sandalye dağılımı için daha elverişli sonuçlar sağlayabilmektedir.

Son olarak, %10'luk seçim barajının bir ittifak çatısı altında daha kolay aşılması, özellikle küçük ölçekli siyasi partileri ittifak arayışlarına itmektir. Nitekim kanun teklifi metninin genel gerekçesinde yer alan "uzun zamandır yapılmakta olan fiili ittifaklar" a bakıldığında birçoğunun %10 barajının üstesinden gelmek amacıyla yapıldığı söylenebilir (Tablo 3).

¹⁶ Refah Partisi, 19 Temmuz 1983 tarihinde kurulmuştur.

¹⁷ Milliyetçi Çalışma Partisi, 30 Kasım 1985 tarihinde kurulmuştur.

¹⁸ Islahatçı Demokrasi Partisi, 22 Mart 1984 tarihinde kurulmuştur.

¹⁹ Sosyal Demokrat Halkçı Parti, 3 Kasım 1985 tarihinde kurulmuştur.

²⁰ Halkın Emek Partisi, 7 Haziran 1990 tarihinde kurulmuştur.

²¹ Anavatan Partisi, 20 Mayıs 1983 tarihinde kurulmuştur.

²² Büyük Birlik Partisi, 29 Ocak 1993 tarihinde kurulmuştur.

²³ Doğru Yol Partisi, 23 Haziran 1983 tarihinde kurulmuştur.

²⁴ Demokrat Türkiye Partisi, 7 Ocak 1997 tarihinde kurulmuştur.

²⁵ Demokratik Halk Partisi, 24 Ekim 1997 tarihinde kurulmuştur.

²⁶ Emek Partisi, 25 Kasım 1996 tarihinde kurulmuştur.

²⁷ Halkın Demokrasi Partisi, 11 Mayıs 1994 tarihinde kurulmuştur.

²⁸ Demokratik Sol Parti, 14 Kasım 1985 tarihinde kurulmuştur.

²⁹ Saadet Partisi, 20 Temmuz 2001 tarihinde kurulmuştur.

Kamuoyunda “seçim ittifakı teklifi” olarak adlandırılan düzenleme, 13 Mart 2018’de TBMM’de kabul edilmiş ve 16 Mart 2018’de Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. “7102 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile birlikte 2839 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu’na “Seçim İttifakı” başlıklı bir madde eklenmiştir:

Seçimlere katılma yeterliliği taşıyan siyasi partiler, ittifak yaparak seçime katılabilir. İttifak yapan siyasi partiler, kendi aday listelerini verir.³⁰

7102 Sayılı Kanun, öngördüğü düzenlemelerle birlikte Türk genel seçim tarihine yeni bir sistem kazandırmıştır: “Ülke barajlı / ittifaklı d’Hondt sistemi”. Söz konusu sistemin parlamento dağılımına etki eden yenilikleri Tablo 4’te yer almaktadır.

Tablo 4: Ülke Barajlı / İttifaklı d’Hondt Sistemi’nin Getirdiği Yenilikler

İttifak oylarının dağıtımı	%10’luk ülke barajı	Sandalye dağıtım yöntemi	
Yeni sistemle birlikte ittifak yapan siyasi partilerin her birine tek başına oy vermenin yanı sıra, ittifaka da oy verilebilmektedir. Oy pusulalarında ittifak için oluşturulan ortak alana basılan bu oylar “ittifak ortak oyu” olarak ifade edilmektedir. İttifak ortak oylarının ittifakta yer alan siyasi partilere dağıtımı şu şekilde gerçekleşmektedir: Bir seçim çevresinde ittifakta yer alan bir partinin tek başına aldığı oy sayısının, ittifakta yer alan tüm partilerin tek başlarına aldıkları oy sayılarının toplamına oranı ile o partinin ittifak katsayısı hesaplanır. Ardından ittifakta yer alan her bir parti için hesaplanan ittifak katsayısının ittifak ortak oyu ile çarpılması suretiyle, partilerin ittifak ortak oyu içerisindeki oy sayıları elde edilir. Son olarak bu değerler ilgili ittifak partilerinin tek başlarına aldıkları oya eklenerek ittifaktaki her bir partinin toplam oyu hesaplanır.	Seçim ittifakı yapılması halinde, % 10’luk ülke barajının hesaplanmasında ittifak yapan siyasi partilerin oylarının toplamı esas alınır ve bu partiler için ayrıca baraj hesaplaması yapılmaz. Yani tek başına aldığı oy oranı %10’u aşmayan bir parti, yer aldığı ittifakın toplam oyunun %10’u geçmesi halinde barajı geçmiş sayılır.	<i>Birinci aşamada d’Hondt:</i>	<i>İkinci aşamada d’Hondt:</i>
		İttifakların bağımsız bir parti gibi ele alındığı bu aşamada, ittifakların ve seçime tek başına giren partilerin sandalye sayıları d’Hondt sistemine göre hesaplanır.	Yalnızca ittifak ortaklarının yer aldığı bu aşamada ise herhangi bir ittifakın birinci aşamada kazandığı sandalye sayısı d’Hondt sistemine göre ittifak ortaklarına dağıtılır.

Kaynak: Çınar ve Göksel, 2018a: 2-3.

Seçim sisteminde yaşanan bu değişiklikler, ilk kez 24 Haziran 2018 milletvekili genel seçiminde uygulanmıştır. Normalde 3 Kasım 2019’da gerçekleştirilecek milletvekili genel seçimi, 20 Nisan 2018’de TBMM’de kabul edilen erken seçim önergesiyle birlikte 24 Haziran 2018’e alınmıştır. Bu seçime ilişkin genel veriler Tablo 5’te sıralanmıştır.

Tablo 5: 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimine İlişkin Veriler

<i>Kayıtlı Seçmen Sayısı</i>	<i>59.367.469</i>
<i>Oy Kullanan Seçmen Sayısı</i>	<i>51.189.444</i>
<i>Geçerli Oy Sayısı</i>	<i>50.137.175</i>
<i>Geçersiz Oy Sayısı</i>	<i>1.052.269</i>
<i>Seçime Katılma Oranı</i>	<i>%86,22</i>

Kaynak: <http://www.ysk.gov.tr/>

Seçim ittifakının yasal hale gelmesinin ardından gerçekleştirilen 2018 genel seçimlerinde iki seçim ittifakı ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki, 15 Temmuz 2016 darbe girişiminden itibaren siyasi

³⁰ 7102 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Resmi Gazete, Tarih: 16.03.2018, Sayı: 30362.

yakınlaşma gösteren ve seçim ittifakı yasanını birlikte formüle eden AK PARTİ ve MHP'nin oluşturduğu "Cumhur İttifakı"dır. Diğer ittifak ise CHP, SP ve İYİ PARTİ³¹'yi bir araya getiren "Millet İttifakı"dır.

Seçimde ilk kez uygulanan "ittifak ortak oyu" (İOU) uygulaması, sandalye dağılımına geçilmeden önce İOU'nun siyasi partilere dağıtılmasını zorunlu kılmaktadır. Zira 2018 genel seçiminin toplam sonuçlarına göre, Cumhur İttifakı'nın İOU'su 455526, Millet İttifakı'nınki ise 118959'dur. Ancak bu rakamlar seçimin genel ortalaması üzerinden değil, seçim çevresinde ortaya çıkan ittifak katsayılarından (İK) hareketle hesaplanmıştır.

Söz konusu ittifak oylarının Adana seçim çevresindeki dağıtımı, Tablo 6'da yer alan hesaplamalar üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Tablo 6: 24 Haziran 2018 Genel Seçiminde Adana Seçim Çevresinde İttifaklara Verilen Oyların Siyasi Partilere Dağıtımı

Cumhur İttifakı <i>İOU: 11406</i>	OY _{AKPARTİ} : 432075	$\text{İK}_{\text{AKPARTİ}} = \text{OY}_{\text{AKPARTİ}} / (\text{OY}_{\text{AKPARTİ}} + \text{OY}_{\text{MHP}})$ $\text{İK}_{\text{AKPARTİ}} = 432075 / (432075 + 150119) = 432075 / 582194$ $\text{İK}_{\text{AKPARTİ}} = 0,7421$ $\text{İOU}_{\text{AKPARTİ}} = \text{İOU}_{\text{CUMHUR}} \times \text{İK}_{\text{AKPARTİ}} = 11406 \times 0,7421 = \underline{8465}$ $\text{TOY}_{\text{AKPARTİ}} = \text{OY}_{\text{AKPARTİ}} + \text{İOU}_{\text{AKPARTİ}} = 432075 + 8465 = \underline{440540}$
	OY _{MHP} : 150119	$\text{İK}_{\text{MHP}} = \text{OY}_{\text{MHP}} / (\text{OY}_{\text{AKPARTİ}} + \text{OY}_{\text{MHP}})$ $\text{İK}_{\text{MHP}} = 150119 / (432075 + 150119) = 150119 / 582194$ $\text{İK}_{\text{MHP}} = 0,2578$ $\text{İOU}_{\text{MHP}} = \text{İOU}_{\text{CUMHUR}} \times \text{İK}_{\text{MHP}} = 11406 \times 0,2578 = \underline{2941}$ $\text{TOY}_{\text{MHP}} = \text{OY}_{\text{MHP}} + \text{İOU}_{\text{MHP}} = 150119 + 2941 = \underline{153060}$
Millet İttifakı <i>İOU: 2779</i>	OY _{CHP} : 337501	$\text{İK}_{\text{CHP}} = \text{OY}_{\text{CHP}} / (\text{OY}_{\text{CHP}} + \text{OY}_{\text{SP}} + \text{OY}_{\text{İYİPARTİ}})$ $\text{İK}_{\text{CHP}} = 337501 / (337501 + 13741 + 159055) = 337501 / 510297$ $\text{İK}_{\text{CHP}} = 0,6613$ $\text{İOU}_{\text{CHP}} = \text{İOU}_{\text{MİLLET}} \times \text{İK}_{\text{CHP}} = 2779 \times 0,6613 = \underline{1838}$ $\text{TOY}_{\text{CHP}} = \text{OY}_{\text{CHP}} + \text{İOU}_{\text{CHP}} = 337501 + 1838 = \underline{339339}$
	OY _{SP} : 13741	$\text{İK}_{\text{SP}} = \text{OY}_{\text{SP}} / (\text{OY}_{\text{CHP}} + \text{OY}_{\text{SP}} + \text{OY}_{\text{İYİPARTİ}})$ $\text{İK}_{\text{SP}} = 13741 / (337501 + 13741 + 159055) = 13741 / 510297$ $\text{İK}_{\text{SP}} = 0,0269$ $\text{İOU}_{\text{SP}} = \text{İOU}_{\text{MİLLET}} \times \text{İK}_{\text{SP}} = 2779 \times 0,0269 = \underline{75}$ $\text{TOY}_{\text{SP}} = \text{OY}_{\text{SP}} + \text{İOU}_{\text{SP}} = 13741 + 75 = \underline{13816}$
	OY _{İYİPARTİ} : 159055	$\text{İK}_{\text{İYİPARTİ}} = \text{OY}_{\text{İYİPARTİ}} / (\text{OY}_{\text{CHP}} + \text{OY}_{\text{SP}} + \text{OY}_{\text{İYİPARTİ}})$ $\text{İK}_{\text{İYİPARTİ}} = 159055 / (337501 + 13741 + 159055) = 159055 / 510297$ $\text{İK}_{\text{İYİPARTİ}} = 0,3116$ $\text{İOU}_{\text{İYİPARTİ}} = \text{İOU}_{\text{MİLLET}} \times \text{İK}_{\text{İYİPARTİ}} = 2779 \times 0,3116 = \underline{866}$ $\text{TOY}_{\text{İYİPARTİ}} = \text{OY}_{\text{İYİPARTİ}} + \text{İOU}_{\text{İYİPARTİ}} = 159055 + 866 = \underline{159881}$

Adana seçim çevresinde kullanılan yurt içi oylardan, Cumhur İttifakı'na verilen 11406 oyu, 8465'i AK PARTİ'ye, 2941'i MHP'ye dağıtılmıştır. Böylece bu seçim çevresindeki AK PARTİ toplam oyu (TOY_{AKPARTİ}) 440540'a, MHP toplam oyu (TOY_{MHP}) ise 153060'a yükselmiştir. Diğer yandan Millet İttifakı'na verilen 2779 oydan 1838'i CHP, 75'i SP ve 866'sı İYİ PARTİ oylarına eklenmiş ve söz konusu siyasi partilerin bu seçim çevresindeki toplam oyları sırasıyla 339339 (TOY_{CHP}), 13816 (TOY_{SP}) ve 159881 (TOY_{İYİPARTİ}) olmuştur. Ancak elde edilen son veriler, siyasi partilerin Adana seçim çevresindeki yurt içi (çevre) oylarını yansıtmaktadır. Sandalye dağılımının hesaplanması için söz konusu verilere yurt dışı oylarının da eklenmesi gerekmektedir. Bunun için de öncelikle seçim çevrelerinin yurt dışı oy payları (YDOP) ve buradan hareketle yurt dışı oy sayıları (YDOS)

³¹ İyi Parti, 25 Ekim 2017 tarihinde kurulmuştur.

hesaplanmaktadır. Ardından bu sayılar siyasi partilerin yurt dışı oy oranına (YDOO) göre siyasi partilere dağıtılmaktadır.

Tablo 7: 24 Haziran 2018 Genel Seçiminde Yurt Dışı Oyların Adana Seçim Çevresindeki Siyasi Partilere Dağıtımı

$YDOP_{Adana} = (\text{Seçim Çevresindeki Geçerli Oy}) / (\text{Toplam Yurt İçi Geçerli Oy})$ $YDOP_{Adana} = 1289267 / 48631366 = 0,026511017601274$ $YDOS_{Adana} = (\text{Toplam Yurt Dışı Geçerli Oy}) \times YDOP_{Adana}$ $YDOS_{Adana} = 1505809 \times 0,026511017601274 = 39930$ $\text{Yurt Dışından Gelen Oy} = YDOO_{Siyasi\ Parti} \times 39930$				
Siyasi Parti	YDOO	Yurt Dışından Gelen Oy	Yurt İçi Oy	Toplam Oy
AK PARTİ	%51,73	20651	440540	461191
MHP	%8,01	3197	153060	156257
HÜDAPAR	%0,13	50	6992	7042
VP	%0,27	107	2395	2502
HDP	%17,31	6911	172831	179742
CHP	%17,75	7086	339339	346425
SP	%0,75	302	13816	14118
İYİ PARTİ	%4,05	1616	159881	161497
BAĞIMSIZ			413	413
TOPLAM	%100,0		1289267	1329187

Yurt dışından gelen oylar, yabancı ülke temsilcilikleri ve gümrük kapılarında kullanılmıştır. Yurt dışında kullanılan 1505809 oy, ülkedeki seksen yedi³² seçim çevresine dağıtılmıştır. Tablo 7'de yer alan hesaplamalar sonucunda, Adana seçim çevresindeki yurt dışı oy sayısı 39930 olarak belirlenmiştir. Bu sayı seçime giren siyasi partilere yurt dışı oy oranları ölçüt alınarak dağıtılmıştır. Böylece sekiz siyasi partinin yurt içi oylarına yurt dışından eklemeler yapılmış ve söz konusu partilerin toplam oylarına ulaşılmıştır.

Yurt dışı oylarının %51,73'ünü alan AK PARTİ, Adana seçim çevresindeki yurt dışı oy sayısının da %51,73'üne denk düşen 20651 oyun sahibi olmuştur. Böylelikle Adana seçim çevresindeki yurt içi oy sayısı 440540 olan AK PARTİ'nin, bu seçim çevresindeki toplam oy sayısı 461191'e yükselmiştir. Benzer şekilde MHP, Hür Dava Partisi³³ (HÜDAPAR), Vatan Partisi³⁴ (VP), Halkların Demokratik Partisi³⁵ (HDP), CHP, SP ve İYİ PARTİ'ye de yurt dışı oy oranları ölçüt alınarak Adana seçim çevresindeki yurt dışı oy payı dağıtılmış ve bu paylar söz konusu partilerin yurt içi oylarına eklenerek toplam oy sayılarına ulaşılmıştır. Bu işlemin seksen yedi seçim çevresinin tümünde yapılması sonucunda 24 Haziran 2018 milletvekili genel seçiminde kullanılan oyların siyasi partilere dağılımına ulaşılmaktadır (Tablo 8).

³² YSK 2017/759 Kararı ile seçim çevresi sayısı seksen beşten seksen yediye çıkarılmıştır. Böylelikle Ankara'nın seçim çevre sayısı ikiden üçe, Bursa'nın seçim çevre sayısı da birden ikiye çıkarılmıştır.

³³ Hür Dava Partisi, 19 Aralık 2012 tarihinde kurulmuştur.

³⁴ Vatan Partisi, 15 Şubat 2015 tarihinde kurulmuştur.

³⁵ Halkların Demokratik Partisi, 15 Ekim 2012 tarihinde kurulmuştur.

Tablo 8: 24 Haziran 2018 Genel Seçiminde Kullanılan Oyların Siyasi Partilere Dağılımı

Siyasi Parti	Yurt İçi Seçim Sonucu	Yurt Dışı Seçim Sonucu	Toplam Sonuç	Oran (%)
AK PARTİ	20.559.732	778.961	21.338.693	%42,56
MHP	5.444.728	120.603	5.565.331	%11,10
HÜDAPAR	153.649	1.890	155.539	%0,31
VP	110.849	4.023	114.872	%0,23
HDP	5.606.622	260.680	5.867.302	%11,70
CHP	11.086.897	267.293	11.354.190	%22,65
SP	660.749	11.390	672.139	%1,34
İYİ PARTİ	4.932.510	60.969	4.993.479	%9,96
BAĞIMSIZ	75.630		75.630	%0,15
TOPLAM	48.631.366	1.505.809	50.137.175	%100,0

Tablo 8’de yer alan oran sütunu, seçim barajı uygulamasına takılan siyasi partilerin belirlenmesine aracılık etmektedir. Bu sonuçlardan hareketle, dört siyasi partinin (HÜDAPAR, VP, SP ve İYİ PARTİ) %10’luk ülke barajını geçemediği gözlemlenmektedir. Ancak yeni seçim sisteminde, seçim ittifakı yapılması halinde % 10’luk ülke barajının hesaplanmasında ittifak yapan siyasi partilerin oylarının toplamının esas alınacağı belirtilmektedir. Bu yenilik, normalde ülke barajının altında kalacak olan iki partiye baraja takılmama fırsatı vermiştir. Yani SP ve İYİ PARTİ yer aldıkları ittifakın toplam oyunun %10’u geçmesi sayesinde ülke barajına takılmamıştır. Dolayısıyla bu iki partinin oyları, sandalye dağılımının hesaplanmasına dâhil edilmiştir. HÜDAPAR ve VP ise bu hesaplamalarda yer almamıştır.

Adana seçim çevresindeki sandalye dağılımının hesaplanması, iki aşamalı d’Hondt sistemi uyarınca Tablo 9’da yer almaktadır. Tablo 9’un solunda yer alan birinci aşamada d’Hondt, ülke barajını geçen ittifaklar ve siyasi partileri içermektedir. İttifakların bağımsız bir parti gibi ele alındığı bu aşamada; Cumhur İttifakı, HDP ve Millet İttifakı’nın toplam oyları, sırasıyla söz konusu seçim çevresinin çıkardığı milletvekili sayısına (Adana için on beş) kadar bölünmektedir. Elde edilen sayılardan en büyük on beş tanesinin seçilmesi ve ardından bunların siyasi parti ya da ittifak sütununa göre gruplandırılması, milletvekili dağılımını ortaya çıkarmaktadır.

Tablo 9: 24 Haziran 2018 Genel Seçiminde Adana Seçim Çevresindeki Sandalye Dağılımının Hesaplanması

Birinci aşamada d’Hondt				İkinci aşamada d’Hondt			
mv	Cumhur İ.	HDP	Millet İ.	C.İ.	AK PARTİ	MHP	
1	617448	179742	522040	1	461191	156257	
2	308724	89871	261020	2	230596	78129	
3	205816	59914	174013	3	153730	52086	
4	154362	44936	130510	4	115298	39064	
5	123490	35948	104408	5	92238	31251	
6	102908	29957	87007	6	76865	26043	
7	88207	25677	74577	7	65884	22322	
8	77181	22468	65255				
9	68605	19971	58004	M.İ.	CHP	SP	İYİ PARTİ
10	61745	17974	52204	1	346425	14118	161497
11	56132	16340	47458	2	173213	7059	80749
12	51454	14979	43503	3	115475	4706	53832
13	47496	13826	40157	4	86606	3530	40374
14	44103	12839	37289	5	69285	2824	32299
15	41163	11983	34803	6	57738	2353	26916

Bu hesaplama sonucunda Adana'da; Cumhur İttifakı yedi, HDP iki ve Millet İttifakı altı milletvekili çıkarmıştır. İttifakların kazandığı sandalyelerin siyasi partilere dağılımı ise ikinci aşamada d'Hondt ile belirlenmektedir. Bu hesaplama sonucunda yedi Cumhur İttifakı milletvekilinin beşi AK PARTİ'ye, ikisi MHP'ye; altı Millet İttifakı milletvekilinin dördü CHP'ye, ikisi İYİ PARTİ'ye dağıtılmıştır. Bu işlemin seksen yedi seçim çevresinin tümünde yapılması sonucunda elde edilen veriler Tablo 10'da gösterilmektedir.

Tablo 10: Seçim Çevrelerinde 24 Haziran 2018 Genel Seçimi Sonucu Oluşan Sandalye Dağılımı

Seçim Çevresi	AK PARTİ	CHP	HDP	MHP	İYİ PARTİ	Seçim Çevresi	AK PARTİ	CHP	HDP	MHP	İYİ PARTİ
Adana	5	4	2	2	2	Kırklareli	1	2			
Adıyaman	4	1				Kırşehir	1	1			
Afyon	3	1		1	1	Kocaeli	7	3	1	1	1
Ağrı	1		3			Konya	10	2		2	1
Amasya	2	1				Kütahya	3	1		1	
Ankara 1	4	5	1	1	2	Malatya	4	1		1	
Ankara 2	6	2		2	1	Manisa	5	3		1	1
Ankara 3	5	3		2	2	K.Maraş	6	1		1	
Antalya	6	5	1	1	3	Mardin	2		4		
Artvin	1	1				Muğla	2	4			1
Aydın	4	3			1	Muş	1		3		
Balıkesir	5	3			1	Nevşehir	2	1			
Bilecik	1	1				Niğde	2	1			
Bingöl	2		1			Ordu	3	2		1	
Bitlis	2		1			Rize	3				
Bolu	2	1				Sakarya	4	1		1	1
Burdur	2	1				Samsun	5	2		1	1
Bursa 1	5	3		1	1	Siirt	1		2		
Bursa 2	6	2		1	1	Sinop	1	1			
Çanakkale	2	2				Sivas	3	1		1	
Çankırı	2					Tekirdağ	3	3			1
Çorum	3	1				Tokat	3	1		1	
Denizli	4	3			1	Trabzon	4	1			1
Diyarbakır	3		9			Tunceli		1	1		
Edirne	1	2			1	Şanlıurfa	8	1	4	1	
Elazığ	4	1				Uşak	2	1			
Erzincan	2					Van	3		5		
Erzurum	4			1	1	Yozgat	2	1		1	
Eskişehir	3	2		1	1	Zonguldak	3	2			
Gaziantep	8	2	1	2	1	Aksaray	2			1	1
Giresun	3	1				Bayburt	1				
Gümüşhane	2					Karaman	2	1			
Hakkâri	1		2			Kırıkkale	1	1		1	
Hatay	5	4	1	1		Batman	1		4		
Isparta	3				1	Şırnak	1		3		
Mersin	4	3	2	2	2	Bartın	1	1			
İstanbul 1	15	10	4	3	3	Ardahan	1	1			
İstanbul 2	13	8	3	2	2	İğdir			1	1	
İstanbul 3	15	9	5	3	3	Yalova	2	1			
İzmir 1	4	7	1	1	1	Karabük	2	1			
İzmir 2	4	7	1	1	1	Kilis	2				
Kars	2		1			Osmaniye	2	1		1	
Kastamonu	2	1				Düzce	2			1	
Kayseri	6	1		2	1	TOPLAM	295	146	67	49	43

İki ittifak (Cumhur ve Millet) ve üç siyasi partinin (HÜDAPAR, VP ve HDP) yarıştığı bu seçim sonucunda beş siyasi parti (AK PARTİ, CHP, HDP, MHP ve İYİ PARTİ) parlamentoda temsil hakkı kazanmıştır. Bunlardan dördü (AK PARTİ, CHP, MHP ve İYİ PARTİ) seçimde ittifak çatısı altında yer almıştır. İttifak çatısı altında yer almasına rağmen parlamento temsilci gönderemeyen tek siyasi parti SP'dir. Seçime tek başına giren üç partiden ise yalnızca bir tanesi (HDP) parlamento girebilmiştir. Öte yandan, TBMM'deki sandalye dağılımında 600 milletvekilliğinin 295'ini AK PARTİ, 146'sını CHP, 67'sini HDP, 49'unu MHP ve 43'ünü İYİ PARTİ elde etmiştir.

Bu verilerden hareketle, seçim sonucu ortaya çıkan parlamento dağılımında seçim ittifakı (ülke barajlı / ittifaklı d'Hondt) sisteminin önemli etkileri olduğu tahmin edilmektedir. Bu açıdan 24 Haziran 2018 milletvekili genel seçiminin 7102 Sayılı Kanun öncesindeki seçim sistemi (ülke barajlı / ittifaksız d'Hondt) üzerinden analiz edilmesi ve elde edilen bulguların mevcut parlamento kompozisyonuyla karşılaştırılmasının söz konusu etkilerin ortaya çıkarılması açısından uygun bir çerçeve sunacağı düşünülmektedir.

4. 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçiminin 7102 Sayılı Kanun Öncesindeki Seçim Sistemi Üzerinden Analizi

Seçim sisteminde yaşanan değişiklikler, parlamento aritmetiğini oluşturan temel hesaplamaları etkilemektedir. Türkiye'de 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçiminde ilk kez uygulanan seçim ittifakı sistemi, temelde d'Hondt sistemini değiştirmemekle birlikte, gerek ittifak bünyesindeki siyasi partiler için ülke barajını daha aşılabilir kılması, gerekse ittifak unsuru çerçevesinde iki aşamalı bir d'Hondt sistemini ortaya çıkarması açısından sandalye dağılımına etki etmiştir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, 7102 Sayılı Kanun uyarınca seçim sisteminde ortaya çıkan seçim ittifakı unsurunun parlamentodaki sandalye dağılımını ne yönde etkilediği hakkında değerlendirmelerde bulunmaktır.

Yeni bir seçim sisteminin parlamento dağılımına ne yönde etki yaptığı, mevcut seçim verilerinin hem önceki hem de şimdiki seçim sistemi üzerinden analiz edilmesi ve elde edilen sonuçların kıyaslanması ile mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla çalışmanın yöntemi, 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimindeki geçerli oyların 7102 Sayılı Kanun öncesindeki seçim sistemi (ülke barajlı / ittifaksız d'Hondt) ile sandalyeye dönüştürülmesidir. Bu açıdan, 7102 Sayılı Kanun'un öngördüğü yeniliklerin büyük bir kısmına söz konusu analizde yer verilmemiştir. Örneğin; 2018 seçim verilerinin analizinde, her siyasi partinin seçime tek başına girdiği varsayılmış ve %10'luk ülke barajı ittifaka göre değil eski sistemde olduğu gibi siyasi partinin aldığı oy oranına göre uygulanmıştır. Ayrıca sandalye dağılımının yapılmasında tek aşamalı d'Hondt sistemi benimsenmiştir. Önceki seçim sistemi çerçevesinde gerçekleştirilen analizde yer alan tek yenilik, ittifak ortak oylarının dağıtılmasıdır. Bu tercihin arka planında ise ittifak ortak oylarının analiz dışında tutulmasının eksik sonuçlara yol açabileceği ihtimali yer almaktadır. Nitekim söz konusu oyların analiz dışında tutulması Cumhur İttifakı'ndan 455526, Millet İttifakı'ndan ise 118959 olmak üzere toplamda 574485 ittifak ortak oyunun analiz dışında kalmasına yol açmakta ve bu durum analizin güvenilirliğini düşürmektedir.

24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçiminde bir seçim çevresi için geçerli olan oyların sandalyeye dönüştürülmesinde önceki sistem açısından alınacak ölçütlerden en önde geleni %10'luk ülke barajıdır. Tablo 8'de yer alan 2018 Milletvekili Genel Seçimi sonuçları verilerine göre her siyasi partinin tek başına değerlendirilmesi durumunda yalnızca dört siyasi partinin barajı aşabileceği görülmüştür. AK PARTİ %42,56; CHP %22,65; HDP %11,70 ve MHP %11,10'luk oy oranıyla barajı geçmiştir. Millet İttifakı bünyesinde yer alan İYİ PARTİ ve SP ise sırasıyla %9,96

ve %1,34'lük oy oranlarıyla baraj altında kalmıştır. Buradan hareketle, seçim çevresindeki sandalye dağılımının hesaplanmasından önce hangi siyasi partilerin oylarının değerlendirmeye alınacağı tespit edilmiş ve baraj altında kalan siyasi partilerin oyları analize dâhil edilmemiştir. Barajı geçen dört siyasi partinin oyları tek aşamalı d'Hondt sistemi çerçevesinde sırayla söz konusu seçim çevresinin çıkardığı milletvekili sayısına kadar bölünmüştür. Ardından en yüksek ortalamalar tespit edilmiş ve bunlar siyasi parti sütununa göre gruplandırılarak sandalyeye dönüştürülmüştür. Örneğin, Adana seçim çevresindeki oyların ittifaksız d'Hondt sistemi üzerinden sandalyeye dönüştürülmesi Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11: 24 Haziran 2018 Genel Seçiminde Adana Seçim Çevresinde Kullanılan Oyların İttifaksız d'Hondt Sistemi Üzerinden Sandalyeye Dönüştürülmesi

	AK PARTİ	CHP	HDP	MHP
1	461191	346425	179742	156257
2	230596	173213	89871	78129
3	153730	115475	59914	52086
4	115298	86606	44936	39064
5	92238	69285	35948	31251
6	76865	57738	29957	26043
7	65884	49489	25677	22322
8	57649	43303	22468	19532
9	51243	38492	19971	17362
10	46119	34643	17974	15626
11	41926	31493	16340	14205
12	38433	28869	14979	13021
13	35476	26648	13826	12020
14	32942	24745	12839	11161
15	30746	23095	11983	10417

Adana'da barajı geçen dört siyasi partinin oyları sırasıyla seçim çevresinin çıkardığı milletvekili sayısı olan on beşe kadar bölünmüş ve elde edilen sayılardan en büyük on beş tanesi seçilmiştir. Ardından seçilen sayılar siyasi parti sütununa göre gruplandırılmıştır. Tablo 11'deki hesaplamalardan hareketle, 7102 Sayılı Kanun öncesindeki seçim sisteminin uygulanması durumunda Adana'da; AK PARTİ'nin altı, CHP'nin beş, HDP ve MHP'nin ise ikişer milletvekili çıkardığı görülmüştür. Bu dağılımın mevcut durumdan farklılık arz etmesinde rol oynayan en önemli faktör, İYİ PARTİ'nin baraj altında kalmasıdır. Böylelikle mevcut durumda İYİ PARTİ'nin kazandığı iki sandalye, barajı geçen diğer partiler arasında paylaştırılmıştır. Ancak İYİ PARTİ'nin barajın altında kalması, dağılımın farklılık arz etmesinde etkili olan tek faktör değildir. Bunun için mevcut dağılımda İYİ PARTİ'nin milletvekili çıkaramadığı, ancak bununla birlikte sandalye dağılımında yine de farklılığın ortaya çıktığı bir seçim çevresindeki sandalye hesaplamasına göz atmakta fayda vardır.

Tablo 12: 24 Haziran 2018 Genel Seçiminde Adıyaman Seçim Çevresinde Kullanılan Oyların İttifaksız d'Hondt Sistemi Üzerinden Sandalyeye Dönüştürülmesi

	AK PARTİ	CHP	HDP	MHP
1	191079	41796	53444	31716
2	95540	20898	26722	15858
3	63693	13932	17815	10572
4	47770	10449	13361	7929
5	38216	8359	10689	6343

Adıyaman’da mevcut durumda AK PARTİ dört, CHP bir milletvekili çıkarmıştır. Ancak dağılım 7102 Sayılı Kanun öncesindeki sisteme göre gerçekleştirildiğinde CHP’nin kazandığı sandalyenin HDP’ye geçtiği gözlemlenmektedir (Tablo 12). Adıyaman örneğinde dağılımı etkileyen faktör, ittifaka katılma olmuştur. Yeni sistemde CHP Adıyaman’da, HDP’den az oy almasına rağmen ittifak bünyesindeki diğer siyasi partilerin oylarıyla birlikte milletvekilliğini kazanmıştır.

Tablo 13: Seçim Çevrelerinde İttifaksız d’Hondt Sistemine Göre Oluşacak Sandalye Dağılımı

Seçim Çevresi	AK PARTİ	CHP	HDP	MHP	İYİ PARTİ	Seçim Çevresi	AK PARTİ	CHP	HDP	MHP	İYİ PARTİ
Adana	6	5	2	2		Kırklareli	1	2			
Adıyaman	4		1			Kırşehir	1	1			
Afyon	4	1		1		Kocaeli	8	3	1	1	
Ağrı	1		3			Konya	11	1		3	
Amasya	2	1				Kütahya	4			1	
Ankara 1	5	6	1	1		Malatya	4	1		1	
Ankara 2	7	2		2		Manisa	5	3	1	1	
Ankara 3	6	4		2		K.Maraş	6	1		1	
Antalya	7	6	1	2		Mardin	2		4		
Artvin	1	1				Muğla	3	4			
Aydın	3	4	1			Muş	1		3		
Balıkesir	5	4				Nevşehir	2			1	
Bilecik	1	1				Niğde	2			1	
Bingöl	2		1			Ordu	4	1		1	
Bitlis	2		1			Rize	3				
Bolu	2	1				Sakarya	5	1		1	
Burdur	2	1				Samsun	6	2		1	
Bursa 1	6	3		1		Siirt	1		2		
Bursa 2	7	2		1		Sinop	2				
Çanakkale	2	2				Sivas	3	1		1	
Çankırı	2					Tekirdağ	3	4			
Çorum	3	1				Tokat	3	1		1	
Denizli	4	3		1		Trabzon	4	1		1	
Diyarbakır	3		9			Tunceli		1	1		
Edirne	1	3				Şanlıurfa	9		4	1	
Elazığ	4			1		Uşak	2	1			
Erzincan	1	1				Van	3		5		
Erzurum	4		1	1		Yozgat	3			1	
Eskişehir	3	3		1		Zonguldak	3	2			
Gaziantep	8	2	2	2		Aksaray	3			1	
Giresun	3	1				Bayburt	1				
Gümüşhane	2					Karaman	3				
Hakkâri			3			Kırıkkale	2			1	
Hatay	5	4	1	1		Batman	1		4		
Isparta	3	1				Şırnak	1		3		
Mersin	5	4	2	2		Bartın	1	1			
İstanbul 1	17	11	4	3		Ardahan	1	1			
İstanbul 2	14	8	4	2		İğdir			1	1	
İstanbul 3	17	10	5	3		Yalova	2	1			
İzmir 1	4	7	2	1		Karabük	3				
İzmir 2	5	7	1	1		Kilis	2				
Kars	2		1			Osmaniye	2			2	
Kastamonu	2			1		Düzce	2			1	
Kayseri	7	1		2		TOPLAM	322	145	75	58	

Kaynak: Çınar ve Göksel (2018b: 5)’in araştırmasındaki toplam sayılar, bu tabloda seçim çevresi ölçeğine dağıtılmıştır.

7102 Sayılı Kanun öncesindeki seçim sisteminin uygulanması durumunda, seksen yedi seçim çevresinde nasıl bir parlamento dağılımının oluşacağına ilişkin veriler Tablo 13'te yer almaktadır. Elde edilen bulgular çerçevesinde, iki seçim sisteminin yol açacağı sonuçlar kıyaslandığında kırk sekiz seçim çevresinde sandalye dağılımının değiştiğine, otuz dokuz seçim çevresinde ise herhangi bir değişikliğin yaşanmadığına tanıklık edilmiştir. Sandalye dağılımında ortaya çıkan değişikliklerin siyasi partilere göre gruplandırılmasına ilişkin veriler Tablo 14'te gösterilmektedir.

Tablo 14: Seçim İttifakı Sisteminin Seçim Çevrelerinde Yol Açtığı Sandalye Dağılımı Değişikliklerinin Siyasi Partilere Göre Gruplandırılması

AK PARTİ	Kazanç	Aydın, Hakkâri, Erzincan. (3)
	Kayıp	Adana, Afyon, Ankara 1-2-3, Antalya, Bursa 1-2, Mersin, İstanbul 1-2-3 ³⁶ , İzmir 2, Kayseri, Kocaeli, Konya, Kütahya, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Sinop, Şanlıurfa, Yozgat, Aksaray, Karaman, Kırıkkale, Karabük. (30)
CHP	Kazanç	Adıyaman, Elazığ, Kastamonu, Konya, Kütahya, Nevşehir, Niğde, Ordu, Sinop, Şanlıurfa, Yozgat, Karaman, Kırıkkale, Karabük, Osmaniye. (15)
	Kayıp	Adana, Ankara 1-3, Antalya, Aydın, Balıkesir, Edirne, Erzincan, Eskişehir, Isparta, Mersin, İstanbul 1-3, Tekirdağ. (14)
HDP	Kazanç	-
	Kayıp	Adıyaman, Aydın, Erzurum, Gaziantep, Hakkâri, İstanbul 2, İzmir 1, Manisa. (8)
MHP	Kazanç	-
	Kayıp	Antalya, Denizli, Elazığ, Kastamonu, Konya, Nevşehir, Niğde, Trabzon, Osmaniye. (9)
İYİ PARTİ	Kazanç	Adana, Afyon, Ankara 1-2-3, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa 1-2, Denizli, Edirne, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Isparta, Mersin, İstanbul 1-2-3, İzmir 1-2, Kayseri, Kocaeli, Konya, Manisa, Muğla, Sakarya, Samsun, Tekirdağ, Trabzon, Aksaray. (43) ³⁷
	Kayıp	-

Seçim ittifakı sisteminin yol açtığı dağılım; AK PARTİ'de önceki sistemden farklı olarak üç milletvekilliğinin elde edilmesine olanak sağlamıştır. AK PARTİ; Aydın, Hakkâri ve Erzincan'da tek başına elde edemeyeceği milletvekilliklerini müttefiki MHP'nin oyları sayesinde kazanmıştır. Ancak seçim ittifakı sistemi parlamento dağılımı açısından AK PARTİ'ye yarar sağlamaktan ziyade zarar vermiştir. AK PARTİ'nin aynı karşılaştırma sonucundaki kayıplarının otuz milletvekilliği olması bu durumu gözler önüne sermektedir.

Sandalye dağılımı açısından CHP, seçim ittifakı sisteminin kazançlı siyasi partileri arasında yer almaktadır. Her ne kadar önceki seçim sistemi çerçevesinde kazanabileceği on dört milletvekilliğini kaybetmiş olsa da; CHP, yer aldığı ittifakın lider partisi olması nedeniyle güçlü olmadığı seçim çevrelerinde yeni sistem sayesinde on beş milletvekilliği kazanmıştır. Söz konusu seçim çevreleri arasında Elazığ, Yozgat, Şanlıurfa, Kütahya, Karaman ve Osmaniye gibi CHP'nin uzun yıllardır milletvekili çıkaramadığı iller yer almaktadır. CHP'nin bu seçim çevrelerindeki başarısında müttefik (SP ve İYİ PARTİ) oylarının etkisi yüksektir.

Seçimde herhangi bir ittifaka dâhil olmadığı halde parlamentoda temsil hakkı kazanan tek parti HDP'dir. Ancak Türk siyasetine yön veren güçlü siyasi partilerin her birinin seçime bir ittifak çatısı altında girmeleri HDP için dezavantaj teşkil etmiştir. 7102 Sayılı Kanun öncesindeki seçim

³⁶ Tablo 14'teki kayıp satırlarında yer alan tüm seçim çevrelerinde tek milletvekilliği değişime uğramıştır. Yalnızca AK PARTİ'nin kayıp satırında yer alan İstanbul 1. ve 3. seçim çevrelerinde ikişer milletvekilliği kaybedilmiştir.

³⁷ Tablo 14'teki kazanç satırlarında yer alan tüm seçim çevrelerinde tek milletvekilliği değişime uğramıştır. Yalnızca İYİ PARTİ'nin kazanç satırında bazı seçim çevrelerinde birden fazla milletvekilliği kazanılmıştır. İYİ PARTİ, otuz iki seçim çevresinden kırk üç milletvekili çıkarmıştır.

sistemi uyarınca Adıyaman, Aydın, Erzurum ve Manisa’da sandalye kazanabilen HDP; Gaziantep, Hakkâri, İstanbul ve İzmir’de ise bir milletvekili daha fazla çıkarabilmektedir. Seçim ittifakı sistemi, HDP’nin söz konusu sekiz milletvekilliğini kazanamamasına neden olurken, aynı zamanda hiçbir kazanca da yol açmamıştır.

Seçim ittifakı sisteminin sandalye dağılımı açısından zarara uğrattığı bir diğer siyasi parti MHP’dir. Cumhuriyet ittifakında yer alan MHP, ittifaksız sistemin uygulanması durumunda dokuz adet fazla milletvekilliği elde edebilecekken, ittifak sistemi nedeniyle bu sandalyelerden mahrum kalmıştır. Diğer yandan ittifak sistemi sandalye dağılımı açısından MHP’ye herhangi bir kazanç sağlamamıştır.

7102 Sayılı Kanun uyarınca parlamento kompozisyonu açısından seçim sisteminde yapılan değişikliklerin en olumlu yansıdığı siyasi parti İYİ PARTİ’dir. Millet ittifakında yer almaması durumunda %0,04 gibi çok az bir oy oranıyla baraj altında kalacak olan İYİ PARTİ, seçim ittifakı sistemi sayesinde kırk üç milletvekiliyle parlamentoya girmiştir.

Son olarak, seçim ittifakı sisteminin temsil oranını artırdığını ifade etmek gerekmektedir. Mevcut durumda 2018 Milletvekili Genel Seçiminde geçerli olan oyların %99,31’i parlamentoda temsil olanağı bulmuştur.³⁸ Ancak 7102 Sayılı Kanun öncesindeki seçim sisteminin uygulanması durumunda bu oranın %88,01’e düşeceği görülmektedir. Benzer şekilde, her iki seçim sisteminin verileri temsilde adalet açısından karşılaştırıldığında, mevcut sistemdeki orantısızlık endekslerinin öncekine nazaran biraz daha düşük olduğuna, yani mevcut sistemin genelde daha adil sonuçlara yol açtığına ulaşılmaktadır (Tablo 15).

Tablo 15: 24 Haziran 2018 Genel Seçimi Oylarıyla Birlikte İttifaklı ve İttifaksız d’Hondt Sistemlerindeki Orantısızlık Endeksleri

Siyasi Parti	Oy	İttifaklı Sistem Parlamento Dağılımı		İttifaksız Sistem Parlamento Dağılımı	
	Oran (%)	Oran (%)	Orantısızlık Endeksi	Oran (%)	Orantısızlık Endeksi
AK PARTİ	42,56	49,17	<u>6,61</u>	53,67	<u>11,11</u>
CHP	22,65	24,33	1,68	24,16	1,51
HDP	11,70	11,17	0,53	12,50	0,80
MHP	11,10	8,17	2,93	9,67	1,43
İYİ PARTİ	9,96	7,16	2,80	0	9,96

Siyasi partilerin aldıkları oy oranı ölçüsünde sandalye oranına sahip olmaları anlamına gelmekte olan “temsilde adalet” kavramının nesnel olarak ölçümü için “orantısızlık endeksi” kullanılmaktadır. Orantısızlık endeksi hesaplanırken seçime giren tüm siyasi partilerin sandalye oranları ile oy oranları arasındaki mutlak fark bulunmakta ve bu değerlerin en yüksek olanından o seçim için “orantısızlık endeksi” olarak yararlanılmaktadır (Çınar ve Göksel, 2018b: 5). Bu endeks değeri sıfır ile yüz arasında değer almakta ve sıfırdan uzaklaştıkça temsilde adaletsizlik artmaktadır. Örneğin; AK PARTİ’nin 2018 genel seçimindeki oy oranı %42,56 olmasına rağmen parlamentodaki sandalye oranı %49,17’dir. Aşkın temsil oranı olarak da ifade edilen bu %6,61’lik

³⁸ Parlamentoda temsil olanağı bulamayan %1,69 oranındaki oylar, HÜDAPAR, VP ve bağımsız adaylara verilen geçerli oylardan oluşmaktadır. SP’nin milletvekili çıkaramamasına rağmen bu oran içerisinde yer almamasında d’Hondt sisteminin birinci aşamasındaki hesaplama rol oynamaktadır. Bu hesaplamada SP’nin oyları değerlendirilmiş ve bu oylarla birlikte Millet İttifakı’nın elde ettiği sandalye sayıları belirlenmiştir. Dolayısıyla, milletvekili çıkarmaya yetmese de, CHP ve İYİ PARTİ sandalyelerinin kazanılmasında SP oylarının katkısı vardır.

fark, 7102 Sayılı Kanun öncesindeki seçim sisteminin uygulanması durumunda %11,11'e çıkacaktır. Buradan hareketle seçim ittifakı sisteminin aşkın temsil oranını düşürmek ve oy ve sandalye oranlarını birbirine yaklaştırmak suretiyle temsilde daha adil sonuçlar doğurduğu söylenebilir.³⁹

5. Sonuç

Türkiye'de bugüne kadar uygulanan seçim sistemleri incelendiğinde, ilk olarak, çok partili siyasal hayata geçişle birlikte seçim sisteminin tek dereceli hale getirilmesi dikkat çekmektedir. İki güçlü siyasi partinin (DP – CHP) yarıştığı 1950'li yıllarda liste usulü basit çoğunluk sistemi uygulanmış ve bu durumun temsilde adalet açısından problemlili sonuçlara yol açtığı gözlemlenmiştir. Ardından 1960'tan sonra uygulanan orantılı temsil sisteminde bir yandan temsilde adaletin arttığına, ancak bu kez de yönetimde istikrarın azaldığına tanıklık edilmiştir. Her iki unsuru dengelemek amacıyla 1980 sonrası dönemde orantılı temsil sistemine, seçim çevresi ve ülke barajı gibi kısıtlamalar eklenmiştir.

Cumhuriyet tarihinin yirmi beşinci milletvekili genel seçimi 24 Haziran 2018 tarihinde ve o güne değin uygulanmamış bir seçim sistemiyle gerçekleştirilmiştir. İlk kez uygulanan ülke barajlı / ittifaklı d'Hondt sistemi, seçim sonucu oluşan parlamento kompozisyonunu önemli derecede etkilemiştir. Söz konusu etkinin ölçülmesinin, mevcut parlamento kompozisyonunun yanı sıra gerek Türk siyasi hayatında bundan sonra oluşacak cepheleşmeler, gerekse siyasi partilerin politika ve konumlarındaki değişiklikler açısından belirleyici bir kıstas olacağı beklenmektedir. Bu çerçevede 24 Haziran 2018'de seçim çevrelerinde kullanılan geçerli oylar 7102 Sayılı Kanun öncesindeki sisteme (ülke barajlı / ittifaksız d'Hondt) göre analiz edilmiş, elde edilen bulgular mevcut sonuçlarla karşılaştırılmış ve aradaki farklar Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 16: 24 Haziran 2018 Genel Seçimi Oylarıyla Birlikte İttifaklı ve İttifaksız d'Hondt Sistemleri Üzerinden Oluşan Parlamento Dağılımlarının Karşılaştırılması

Siyasi Parti	İttifaksız Sistem		İttifaklı Sistem		Fark	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
AK PARTİ	322	53,67	295	49,17	-27	-4,50
CHP	145	24,16	146	24,33	1	0,17
HDP	75	12,50	67	11,17	-8	-1,33
MHP	58	9,67	49	8,17	-9	-1,50
İYİ PARTİ	0	0	43	7,16	43	7,16

İttifaklı d'Hondt sistemi, seçim sonucundaki parlamento dağılımına etki edecek iki yeniliği bünyesinde barındırmaktadır. Bunlardan ilki, %10 barajı kuralının tek bir siyasi partiden ziyade ittifakın aldığı toplam oy için geçerli olmasıdır. Zira 24 Haziran 2018 milletvekili genel seçimi sonucunda oluşan parlamento dağılımında bu uygulama dramatik bir rol oynamıştır. Normalde %0,04 gibi kıl payı bir oranla baraj altında kalacak olan İYİ PARTİ, bu uygulama sayesinde parlamentoda kırk üç milletvekiliyle temsil hakkı kazanmıştır. İttifaksız sistemin uygulanması durumunda ise İYİ PARTİ'nin otuz iki seçim çevresinde kazandığı kırk üç milletvekilliği diğer siyasi

³⁹ Aşkın temsil oranının düşmesi ya da oy ile sandalye oranlarının birbirine yakınlaşması, temsilde adalet düzeyinin yüksek olduğuna işaret eder. 2018 genel seçiminin oyları 7102 Sayılı Kanun öncesi ve sonrasındaki sistem çerçevesinde analiz edilerek kıyaslandığında; seçim ittifakı sisteminin AK PARTİ, HDP ve İYİ PARTİ'nin oy ve sandalye oranlarını yaklaştırdığı, CHP ve MHP'nin oy ve sandalye oranlarında ise aksi yönde bir etkiye bulunduğu görülmektedir. Ancak CHP ve MHP'de görülen etkilerin daha küçük rakamlarla ölçülmesi, seçim ittifakı sisteminin genel olarak temsilde adaleti artırıcı bir işlev gördüğü şeklinde yorumlanmasına yol açmaktadır.

partiler arasında paylaşılacaktır. İYİ PARTİ'nin otuz iki seçim çevresinde milletvekili çıkarabilirdiği göz önüne alındığında, on altı seçim çevresinde yaşanan değişikliğin İYİ PARTİ'nin baraj altında kalmasıyla ilişkilendirilemeyeceği ortaya çıkmaktadır. Yani iki sistemin yol açtığı parlamento dağılımlarının farklılık göstermesinde seçim barajının dışında bir faktör daha vardır.

Bu faktör ittifak sisteminin getirdiği bir diğer yenilik olan sandalye dağıtım yöntemidir. İttifaklı d'Hondt sisteminde ittifak bünyesinde yer alan bir siyasi parti, seçime tek başına giren siyasi partilere nazaran daha avantajlıdır. Çünkü sandalye dağıtım yönteminin birinci aşamasında, seçime tek başına giren siyasi partiler ittifaklarla yarışmıştır. Dolayısıyla ittifaka katılmayan siyasi partiler, 7102 Sayılı Kanun öncesindeki sistemde daha fazla milletvekili çıkarabilecekken, ittifak sisteminde daha az sayıda milletvekilliğiyle temsil edilmiştir. Öte yandan, sandalye dağıtım yönteminin ikinci aşamasında ise ittifak içerisinde en yüksek oyu alan siyasi partilerin avantajı bulunmaktadır. Örneğin; AK PARTİ %42,56'lık oy oranıyla parlamentonun %49,17'sini elde etmişken, müttefiki MHP % 11,10'luk oy oranıyla sandalyelerin %8,17'sini kazanabilmiştir. Aynı durum Millet İttifakı için de geçerlidir. CHP %22,65'lik oy oranıyla milletvekilliklerinin %24,33'üne sahip olmuşken, müttefiki İYİ PARTİ %9,96'lık oy oranıyla temsilciliklerin %7,16'sını elde etmiştir.

Seçim ittifakı sisteminin parlamentodaki siyasi parti dağılımının yanı sıra temsil oranına da etki ettiği görülmektedir. İttifaklı d'Hondt sistemi 2018 Milletvekili Genel Seçiminde geçerli olan oyların tamamına yakınının (%99,31) parlamentoda temsil olanağı bulmasına aracılık etmiştir. Oysa söz konusu oyların ittifaksız d'Hondt sistemi çerçevesinde analiz edilmesi, oyların %88,01'inin parlamentoda sandalyeye dönüşebileceğini, yani %12'ye yakın bir oy oranının parlamentoda temsil olanağı bulamayacağını göstermektedir. Diğer yandan ittifaklı ve ittifaksız sistem hesaplamaları çerçevesinde ulaşılan eksik ve aşkın temsil oranlarının karşılaştırılması sonucunda, seçim ittifakı sistemiyle birlikte temsil oranının yanı sıra temsilde adaletin de arttığı gözlemlenmiştir. Siyasi partilerin oy oranlarıyla parlamentodaki temsilci oranlarının önceki uygulamaya nazaran yaklaşması ya da orantısızlık endeksinin ittifaksız sistemdeki bulgulara göre azalış göstermesi bu durumu gözler önüne sermektedir.

Kaynaklar

- 7102 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, *Resmî Gazete*, Tarih: 16.03.2018, Sayı: 30362.
- Aydın, Suavi; Taşkın, Yüksel (2017), *1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi*, 5. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Cesa, Marco (2011), "Alliances", (Ed. Thomas Kurian), *The Encyclopedia of Political Science*, Washington: CQ Press: 43-44.
- Clark, William Roberts; Golder, Matt; Golder, Sona Nadenichek (2013), *Principles of Comparative Politics*, 2nd Edition, London: Sage Publications.
- Colomer, Josep M. (2004), *Handbook of Electoral System Choice*, New York: Palgrave Macmillan.
- Cox, Gary W. (1997), *Making Votes Count: Strategic Coordination in the World's Electoral Systems*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Çınar, Yetkin; Göksel, Türkmen (2018a), "21 Şubat 2018'de Teklif Edilen İttifaklı d'Hondt Sistemine Göre Seçim Simülasyonları", <http://www.tepav.org.tr/tr/yayin/s/1286>, (Erişim Tarihi: 15.09.2018).
- Çınar, Yetkin; Göksel, Türkmen (2018b), "24 Haziran Milletvekili Genel Seçimi Sonuçlarının Sayısal Analizi", https://www.tepav.org.tr/upload/files/1531920338-7.24_Haziran_Milletvekili_Genel_Secimi_Sonuclarinin_Sayisal_Analizi.pdf, (Erişim Tarihi: 07.02.2020).
- Demirel, Ahmet (2013), *Tek Partinin İktidarı: Türkiye'de Seçimler ve Siyaset (1923-1946)*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Findley, Carter V. (2014), *Modern Türkiye Tarihi*, (Çev. Güneş Ayas), 3. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Gallagher, Michael; Mitchell, Paul (2005), *The Politics of Electoral Systems*, New York: Oxford University Press.
- Golder, Sona Nadenichek (2006), "Pre-Electoral Coalition Formation in Parliamentary Democracies", *British Journal of Political Science*, Vol. 36, No. 2: 193-212.
- Gudergan, Siegfried P. (2007), "Alliances", (Ed. George Ritzer), *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*, Oxford: Blackwell Publishing: 121-123.
- Güvenir, Murat (1982), "Seçim Sistemleri ve Ülkemizdeki Uygulama", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 37, S. 1: 215-250.
- Hale, William (1980), "The Role of the Electoral System in Turkish Politics", *International Journal of Middle East Studies*, Vol. 11, No. 3: 401-417.
- Hale, William (2008), "The Electoral System and the 2007 Elections: Effects and Debates", *Turkish Studies*, Vol. 9, No. 2: 233-246.
- Heper, Metin (2011), *Türkiye'nin Siyasal Hayatı*, (Çev. Kadriye Göksel), İstanbul: Doğan Kitap.
- Holmes, Peter (2004), *Dictionary of Politics and Governments*, 3rd Edition, London: Bloomsbury Publishing Plc.
- https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_gd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=225145, (Erişim Tarihi: 11.09.2018)
- Karpat, Kemal (2013), *Kısa Türkiye Tarihi (1800-2012)*, (Yay. Haz. Güneş Ayas), 2. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kugler, Jacek; Swaminathan, Siddharth (1999), "Electoral Alliances and Political Outcomes", (Ed. Birol A. Yeşilada), *Comparative Political Parties and Party Elites: Essays in Honor of Samuel J. Eldersveld*, Ann Arbor: University of Michigan Press: 177-196.
- Lefebvre, Bertrand; Robin, Cyril (2009), "Pre-electoral Coalitions, Party System and Electoral Geography: A Decade of General Elections in India (1999-2009)", <http://samaj.revues.org/2795>, (Erişim Tarihi: 19.09.2018).
- Lijphart, Arend (2016), *Demokrasi Modelleri: Otuz Altı Ülkede Yönetim Biçimleri ve Performansları*, (Çev. Güneş Ayas – Utku Umut Bulsun), 2. Baskı, İstanbul: İthaki Yayınları.
- Norris, Pippa, (1997), "Choosing Electoral Systems: Proportional, Majoritarian and Mixed System", *International Political Science Review*, Vol. 18, No. 3: 297-312.
- Özbudun, Ergun (1995), "Seçim Sistemleri ve Türkiye", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 44, S. 1: 521-539.
- Renwick, Alan (2010), *The Politics of Electoral Reform: Changing the Rules of Democracy*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Sarıbay, Ali Yaşar (2016), "Demokrasi ve Siyasal Temsil: İlişkisel Bir Bakış", (Eds. Ersin Kalaycıoğlu – Ali Yaşar Sarıbay), *Türk Siyasal Hayatı: Türkiye'de Politik Değişim ve Modernleşme*, Bursa: Sentez Yayıncılık; 327-340.
- sozluk.gov.tr, (Erişim Tarihi: 06.02.2020).

- Szyliowicz, Joseph S. (1966), "The Turkish Elections: 1965", *Middle East Journal*, Vol. 20, No. 4: 473-494.
- Tachau, Frank; Good, Mary-Jo D. (1973), "The Anatomy of Political and Social Change: Turkish Parties, Parliaments, and Elections", *Comparative Politics*, Vol. 5, No. 4: 551-573.
- Tekin, Yusuf; Okutan, Çağatay (2011), *Türk Siyasal Hayatı*, Ankara: Orion Kitabevi.
- Teziç, Erdoğan (1996), *Anayasa Hukuku: Genel Esaslar*, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Tunaya, Tark Zafer (2011), *Türkiye'de Siyasi Partiler*, C. 3, 5. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tuncer, Erol (2003), *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, Ankara: TESAV Yayınları.
- Tuncer, Erol (2006), "Türkiye'de Seçim Uygulamaları/Sorunları Işığında Temsilde Adalet-Yönetimde İstikrar İlkelerinin İşlevselliği", *Anayasa Yargısı Dergisi*, C. 23: 167-182.
- Türk, Hikmet Sami (1993), "Electoral Systems and Turkish Experience", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 43, S. 1: 15-22.
- Türk, Hikmet Sami (2006), "Seçim, Seçim Sistemleri ve Anayasal Tercih", *Anayasa Yargısı Dergisi*, C. 23: 75-113.
- Varlık, Ülkü; Ören, Banu (2001), *Seçim Sistemleri ve Türkiye'de Seçimler*, İstanbul: Der Yayınları.
- Zürcher, Erik Jan (2014), *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, (Çev. Yasemin Saner), 29. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Extended Summary

Impacts of the Electoral Alliance System on the General Parliamentary Election of 2018

One of the factors affecting the distribution of seats in the parliament is the electoral alliances. Political parties prefer electoral alliances in order to eliminate various disadvantages (threshold, quotas, etc.) and increase the rates of representation. As a matter of fact, such alliances are frequently encountered in Turkish political life. However, up to now, the alliances in question have been de facto rather than a legal basis. The Law No. 7102, published in the Official Gazette on 16th March 2018, brought legal qualifications to electoral alliances. With this law, the political parties in the alliance had the opportunity to enter the elections with their own names and lists, and if the alliance passed the threshold, they were exempted from the threshold imposed on each political party. Thus, the countrywide threshold d'Hondt system turned into a countrywide threshold / allied d'Hondt system. This has led to changes in the seat share calculations in parliament.

The aim of this study is to document the effect of "Electoral Alliance System" (EAS), which was first used in 24th June 2018 General Parliamentary Election (GPE) in Turkey, on the seat share of the parties in the parliament. In the first part of the study, the historical development of the GPEs in Turkey and contains information on the electoral systems applied in these elections. Then, the emergence of the EAS, its basic features and the changes it brought in terms of the election system are listed. Finally, the impact is measured by converting the votes used in the electoral districts into the electoral system prior to Law No. 7102 in 2018 (countrywide threshold / non-allied d'Hondt) and comparing the data obtained with the current composition.

The twenty-fifth GPE in the history of the Republic of Turkey was held on 24th June 2018 with an electoral system that has not been implemented until that day. The countrywide threshold / allied d'Hondt system, which was implemented for the first time, has significantly affected the parliamentary composition formed as a result of the election. It is expected that the measurement of the said impact will be a determining criterion in terms of the current parliamentary composition as well as the fronts that will occur in Turkish political life and the changes in the political parties' positions and policies. The allied d'Hondt system embodies two changes that will affect the seat share of the parties in the parliament. First, the 10% threshold rule applies to the total vote the alliance received, rather than the number of votes of a single political party. Indeed, this practice played a dramatic role on the seat share in the parliament resulting from the GPE of 24th June 2018. For instance, a political party, which would normally be below the threshold with a rate of 0.04%, had the right to represent in parliament with forty-three deputies. Whereas in the case of the implementation of the non-alliance system, the forty-three deputies that this party won in thirty-two electoral districts would be shared among other political parties. On the other hand, the representation of this party in thirty-two electoral districts reveals that the change in the other sixteen electoral districts cannot be associated with the fact that this party is below the threshold. In other words, another factor other than the election threshold plays a role in the variation of seat shares in two different electoral systems. This factor is the seat share method, another change brought by the EAS. A political party within the alliance in the allied d'Hondt system is more advantageous than its political rivals that enter the election alone. The reason for this is that in the first stage of the seat share method, political parties that enter the election alone compete with alliances. Therefore, political parties that did not participate in the alliance were represented by fewer deputies in the new system compared to the previous system. In addition, in the second stage of the seat share method, the political parties with the highest votes in the alliance have the advantage. For example; Justice and Development Party holds 49.17% of the seats in parliament with 42.56% of the votes, while its ally -Nationalist Movement Party- was represented in 8.17% of the seats with 11.10% of the votes. The same is true for the other alliance. While the Republican People's Party achieved 24.33% of the deputies with 22.65% of its votes its ally -Good Party- had 7.16% of the deputies with 9.96% of the votes.

Finally, it is seen that the EAS has an impact on the representation rate in addition to the seat share in the parliament. Allied d'Hondt system served to represent almost all of the valid votes (99.31%) in the 2018 GPE at the body of the parliament composition. However, the analysis of the votes within the framework of the once-implemented non-allied d'Hondt system would cause that 88.01% of the votes might turn into the seats in parliament, that is, a voting rate close to 12% cannot be represented. On the other hand, it has been observed that the fairness of representation increased with the EAS as the comparison of the missing and excessive representation rates within the framework of allied and non-allied system calculations demonstrated. As a result, this situation is the outcome of the overlap between the voting rates of the political parties and the proportion of representatives in the parliament or the decrease in the indicators of the disproportionality index in the non-allied system.